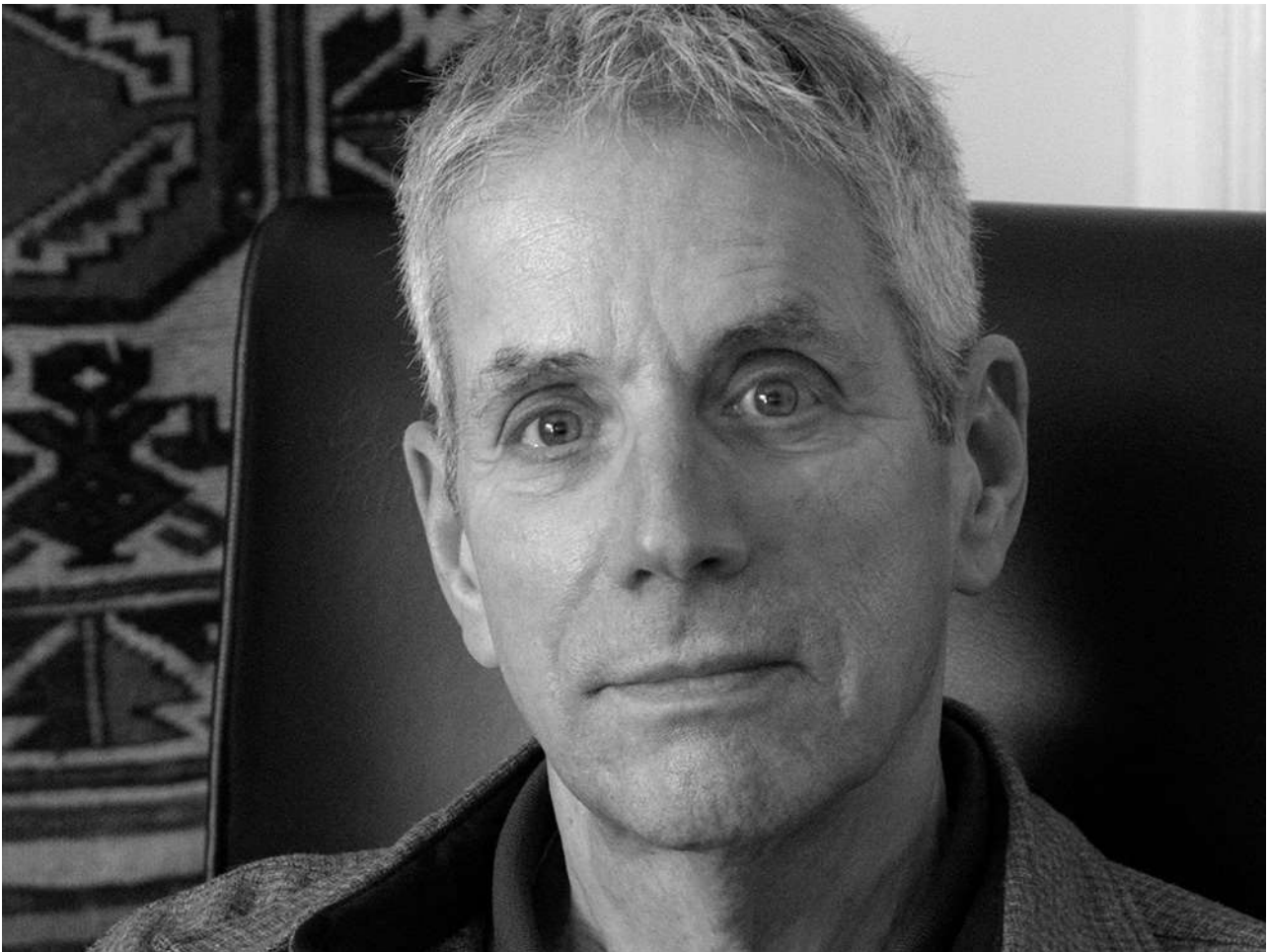

Walt Odets: Biti gej je više od seksualne privlačnosti prema istom spolu

Walt Odets je klinički psiholog s privatnom praksom koji više od tri desetljeća radi s i piše o psihološkim, razvojnim i društvenim životima homoseksualnih muškaraca. Njegova temeljna knjiga, **U sjeni epidemije: Biti HIV-negativan u doba AIDS-a** svrstana je od strane *The New York Timesa* među najznačajnije knjige godine. Povod za ovaj intervju je njegova posljednja knjiga **Out of the Shadows: Reimagining Gay Men's Lives** u kojoj se bavi utjecajem HIV epidemije i AIDS krize te posljedičnom transgeneracijskom traumom koja i dalje oblikuje gej živote.

Kao psihoterapeut koji je radio sa stotinama gej ljudi u svojoj privatnoj praksi, Walt Odets ima mnogo toga za reći o gej odnosima, seksualnosti i emotivnosti. Njegov pristup je svjež i emancipatorski jer ne promovira, kao brojni drugi (gej) psiholozi, asimilaciju gej ljudi u tradicionalne strukture poput braka i monogamije.

Vrlo ste kritični prema izrazu “homoseksualac”. Možete li objasniti zašto?

Zato što se ideja homoseksualnosti se svodi na seksualni čin, a mi smo toliko više od toga. Uostalom, tu riječ nisu definirale gej osobe nego heteroseksualci, mi smo ju samo slijepo usvojili. Sam izraz dolazi iz psihološke literature iz 19. stoljeća, a homoseksualnost se stavlja u isti koš s zoofilijom i pedofilijom. To puno govori o tome kako je psihijatrija od samog starta gledala na gej ljude. Nažalost, tu definicija je usvojila i šira javnost i postala je jedno od oružja naše stigmatizacije.

Petogodišnjak ili desetogodišnjak koji je emocionalno vezan za druge dječake često nema priliku to izraziti, jer su mu to roditelji i okolina rekli da takvi odnosi između muškaraca ne postoje. Misle da ne mogu voljeti drugog dječaka ili biti s njim emocionalno povezani. Čak i da nije tako, ne postoje primjeri i rituali kao što postoje za heteroseksualce. I onda dobijemo situaciju u kojoj sve što ti ostaje je da odeš na mobitel i nađeš nekoga za poje****.

Većina gej ljudi danas koristi svoje telefone da bi se povezalo s ljudima koje ni ne poznaju. I to uglavnom zbog seksa. Udeš li u bilo koji bar u San Franciscu i vidjet ćeš ljude s mobitelom u ruci, makar osoba s kojom pričaju bila pored njih. U svojoj praksi imam oko 10 – 12 ljudi tjedno i mogu reći da 60–70% njih nema prave odnose s drugim muškarcima, nikada ne pričaju o odnosima, o ljubavi, samo o tome kako su pokupili nekog tipa, kakav seks su imali s njim, itd.

Što onda znači biti gej, za razliku od biti homoseksualac?

Kad pričam o gej identitetu, pričam o specifičnoj emotivnoj dimenziji koja se razvija između dva muškarca. Mnogo gej muškaraca osjeća da

biti gej znači nešto više od same seksualne privlačnosti prema istom spolu. Nažalost, ignoriraju vlastite instikte. Misle si, kad samo ne bi bilo te nezgodne seksualne razlike bili bi identični heteroseksualcima. Iz psihološke perspektive to jednostavno nije istina, jer gej osobe imaju čitav spektar iskustava i emocija s kojim odudaraju od heteroseksualnih odnosa.

Na primjer?

Za početak, muškarci su socijalizirani drugačije od žena, samim time i naši odnosi mogu biti drugačiji. Recimo, ne postoji društvena razlika u odnosu moći. Kad pričamo o gej vezama, one su drugačije, imaju neke prednosti koje ih razdvajaju od onih između muškarca i žena. U vezi dva muškarca jedan ili obojica mogu imati širi spektar i muških i ženskih senzibiliteta. To otvara brojne seksualne mogućnosti, što znači i širu lepezu izražavanja emocija, koje su često van dosega konvencionalnih heteroseksualnih parova.

Veliki ste kritičar braka kao institucije, a pogotovo gej braka.

Gledajte, gej ljudi prirodno žele odnose koji nisu samo emocionalno konstruiranu već i socijano konstruirani. Svi žele biti društveno prihvaćeni do neke mjere, isto kao što svi, uključujući i muškarce, instinktivno žele druženje, ljubav i emocionalnu intimnost. Nažalost, mnogi gej muškarci osjećaju da ono što žele emocionalno može biti ostvareno samo unutar nekog društveno konstruiranog odnosa, što se uglavnom svodilo na konvencionalni heteroseksualni brak. To je zapravo jedini model odnosa koji mnogi od nas uopće i poznaju.

U stvarnosti, većina odnosa između dva muškarca su emocionalno konstruirani i često idu kontra društvenog očekivanja. Tu je u igri velika kreativnost koja pak često zbunjuje heteroseksualce. Otuda dolazi ono pitanje: "tko je u ovoj vezi 'žena' a tko muško". Ja bi im ovako odgovorio: "Mi se pokušavamo se osloboditi tih vaših očekivanja i tradicija i živjeti autentično. Vi uopće niste svjesni koliko život može biti emocionalno kompleksan i bogat van društveno konstruiranih odnosa".

U realizaciji tih odnosa, kao i u samorealizaciji, gej ljude često inhibira ogroman osjećaj srama.

Sram nas vodi u mrak i izolaciju, a onda ta izolacija dodatno pojačava sram i sve ide u nekom začaranom krugu. On nas nas guši u izražavanju sebe, a rezultat svega toga je nemogućnost ljubavi jer se doživljavamo kao da nismo vrijedni ljubavi. Ali ono što bi htio naglasiti je da su sve te manifestacije srama posljedice društvenog stigmatiziranja, a ne neki osobni neuspjeh. Trebamo biti puno mekši prema sebi, naučiti se voljeti ne samo kao ljudi nego i kao gej ljudi. Biti gej zapravo otvara neke velike životne mogućnosti, ali ih ne možemo doseći dokle god se ne oslobodimo društvenog stigmatiziranja. Ako uspijemo voljeti na sebi ono što društvo najviše prezire, sram će nestati. Oslobađanjem od stigme živjet ćemo živote koji su su bolji, ispunjeniji i autentičniji.

Radite puno i sa starijim gej pacijentima. S kakvim se izazovima oni suočavaju?

Primarnu su fokusirani na emocionalne probleme, a ne na seksualne. Spomenuti ću primjer iz knjige. Imao sam tog 74godišnjeg pacijenta, zubara. Htio je razgovarati o svom coming outu. Kad sam ga pitao, *zašto sada*, rekao je – *čekao sam da mi žena umre. Jako sam ju volio, bio sam joj odan, ali nikada nisam bio zaljubljen u nju. Prije nego što umrem, želio bi se barem jednom zaljubiti*. Na žalost, dva mjeseca nakon naše prve terapije otkrio je da im rak, a četiri mjeseca kasnije je i umro. Bio sam uz njega u trenutku njegove smrti. Pitao me da ga uhvatim za ruku, što i jesam. Siguran sam da mu je to puno značilo jer je to bio prvi put u životu gdje je mogao biti ono što jest. Bilo mi je jako žao što taj trenutak nije došao bar deset godina prije.

Većinu vašeg rada posvetili ste AIDS epidemiji. Često spominjete kako je SAD potpuno zakazao u odgovoru na krizu.

Američki odgovor na epidemiju AIDS-a bio je jedan od najgorih u svijetu, a stopa smrtnosti bila je puno niža nego u drugim razvijenim

zemljama.. Australija, Kanada i Velika Britanija su napravile puno više. Imam jedan primjer koji će dobro dočarati razlike. Britanski NHS izdao je usred epidemije prekrasnu knjigu o HIV-u koja je bila iskrena i afirmirala činjenicu seksa umjesto da ju demonizira.. Na naslovnici su bila dva gola muškarca koji su ležali jedan na drugom. Pričao sam s tadašnjim šefom NHS-a, jedan vrlo pristojni Britanac koji je izgledao kao bankar. Rekao sam mu da mi je knjiga odlična, ali da ju u SAD-u ne bi objavila niti jedna zdravstvena ustanova. To ga je razbjesnilo. Pogledao me i rekao, u Ujedinjenom Kraljevstvu zdravstvena skrb služi svim kraljičinim podanicima! Bilo mi je smiješno što je rekao. Ali je bio u pravu. Pristup u SAD-u prema AIDS krizi je bio banalan i svodio se na to da ti kažu: *uzmi vrećicu tih kondoma i odjebi.*

Napisali ste u knjizi da ste kao mlad htjeli živjeti vječno. Ali nakon što ste prošli kroz AIDS krizu, ta želja je iščezla.

Znao sam jednog aktivista koji je stvarno puno učinio za AIDS pokret. Bio je HIV pozitivan, ali na lijekovima. Međutim, u jednom trenutku ih je odlučio napustiti jer više nije htio živjeti u svijetu gdje je AIDS pod kontrolom. Ta borba mu je bila cijeli život. Previše je toga vidio i više nije htio dalje. I ja imam dio tog osjećaja u sebi. Moj partner Rob se zarazio HIV-om 6 godina prije nego što smo se upoznali. Bili smo zajedno sedam godina nakon toga. Bio je divan, zaista sam ga obožavao. Jedne večeri, kada je već bio toliko bolestan da nije mogao izići iz kreveta, rekao mi je, *kad se to dogodi, ostat ću još neko vrijeme ovdje. A kako ću znati da si tu,* pitao sam ga? *Bacit ću ti češer na glavu,* rekao je. *A gdje ćeš naći češer?* Sjedio je pred prozorom i gledao u bor ispred naše kuće. Uzdahnuo je i rekao, *mislim da je najbolje da ti odeš po njega.* Rob je imao samo 29 godina kada je preminuo. A bor sam, nažalost, morao ukloniti jer je predstavljao rizik od požara.

Walt mi pokazuje metalnu kutijicu, iz koje vadi špangicu za kosu i osušeni češer.

To je sve što mi je ostalo od njega.

Tekst je nastao uz finansijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Programa ugovaranja novinarskih radova u elektroničkim publikacijama.

Viktor Zahtila